

USAID

NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

II deo: Ocena alatki za sprovođenje proceduralne pravde u osamnaest sudskih ogranaka na Kosovu

---

maj 2023.

**II DEO: OCENA ALATKI
ZA SPROVOĐENJE
PROCEDURALNE PRAVDE
U OSAMNAEST SUDSKIH
OGRANAKA NA KOSOVU**

AUTORKA:

Dr Albana Rexha

Posetite našu Internet stranicu
www.dplus.org

Saznajte više o našim najnovijim publikacijama,
vestima, infografika

Find us on Facebook
[@democracyplus](https://www.facebook.com/democracyplus)

Find us on LinkedIn
[@democracy-plus](https://www.linkedin.com/company/democracy-plus)

Find us on Twitter
[@democracy_plus](https://twitter.com/democracy_plus)

Find us on Youtube
[@DemocracyPlus](https://www.youtube.com/DemocracyPlus)

Naše kancelarije:

Ulica Bajram Kelmendi, br.92, 5. sprat
Priština, 10000
Kosovo

+383 (0) 38 749 288
info@dplus.org

ODRICANJE OD ODGOVORNOSTI: Ovaj izveštaj je omogućen podrškom američkog naroda putem Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj istog je isključiva odgovornost Demokratije Plus i ne odražava nužno stavove USAID-a ili vlade Sjedinjenih Država.

Sadržaj

Uvod	6
Metodologija	7
Demografski podaci.....	8
Glavni nalazi	9
Rezultati Ankete za potrebe posmatranja iskustava korisnika suda	13
Preporuke na nivou praktične politike.....	22
PRILOG I	23

Uvod

Ova ocena zapravo predstavlja prošireno izdanje prethodne studije pod nazivom “Izveštaj ocene o sprovođenju proceduralne pravde u sedam osnovnih sudova”. Kao što i sam naslov sugerise, prethodna studija je obuhvatila samo sedam osnovnih sudova na Kosovu, dok ova studija obuhvata osamnaest (18) sudskih ogranaka, uključujući Istok, Lipljan, Dragaš, Glogovac, Mališevo, Vučitrn, Srbicu, Kačanik, Orahovac, Kamenicu, Dečane, Suvu Reku, Novo Brdo, Vitinu, Podujevo, Štrpce, Gračanicu i Klinu. Ovo je prvi put da je ocena ovog tipa obavljena u gorepomenutih 18 sudskih ogranaka a omogućena je podrškom USAID-ove Pravosudne aktivnosti na Kosovu.

Ova studija je osmišljena u nameri da oceni sprovođenje proceduralne pravde u osamnaest (18) sudskih ogranaka, na osnovu nalaza koji su proizašli iz Ankete za potrebe posmatranja iskustava korisnika suda, koju je realizovao D+. Ova Anketa za potrebe posmatranja (Anketa) je obavljena u zgradi suda, i to u sudnicama ili u sudskim kabinetima, u periodu od oktobra - novembra 2022. godine. Anketa sadrži 18 pitanja koja su prikazana u Prilogu I. Dakle, rezultati ankete će poslužiti kao dokaz za ogranke suda da poboljšaju sprovođenje proceduralne pravde.

USAID-ov Pravosudni Projekat je petogodišnji program koji ima za cilj da ojača pravosudni sistem na Kosovu primenom pristupa pravosuđa sa ljudima u središtu, kako bi se poboljšao institucionalni kapacitet da se ljudima obezbedi pristup kvalitetnim uslugama i višestrukim sredstvima za rešavanje njihovih pravosudnih potreba i svakodnevnih pravnih problema, i stvori veće poverenje javnosti u pravosudni sistem i vladavinu prava. Aktivnost će ovo postići kroz tri različita, ali međusobno povezana cilja:

- Poboljšan kvalitet i pristupačnost pravosudnih usluga. Podržan bolji pristup građana pravosuđu, povećanjem proceduralne pravde, širenjem usluga pravne pomoći i nastavkom poboljšanja politike i prakse administracije i upravljanja u sudovima. Kroz ove napore, aktivnost će podržati kosovske institucije i ključne zainteresovane strane da pravil-

no razumeju prioritete potrebe građana, da unaprede postojeće mehanizme ili identifikuju nove mere, da obezbede da svi građani dobiju pravične i nepristrasne usluge, kao i da sami građani bolje shvataju svoja zakonska prava i sudske postupke.

- Poboljšano razumevanje građana, angažovanje i poverenje u pravosudni sistem. Uključiti zajednice i praktičare u definisanje problema i predlaganje poboljšanja u pružanju pravnih usluga i informacija različitim tražiocima pravde u mestima u kojima žive i u pitanjima sa kojima se često suočavaju. Radeći putem odgovornih kosovskih institucija, ova aktivnost pomaže forumima praktičara, uključujući zajednicu praktičara službenika za javno informisanje, da institucionalizuju ključne i praktične resurse za rad sa korisnicima suda, u traženju njihovih povratnih informacija i širenju i razmeni informacija o pružanju pravosudnih usluga.
- Osmišljene efektivne inovacije u pravosudnom sektoru. Stvoriti inkubator za inovacije u pravosuđu kako bi se potpomoglo usmeravanje kapaciteta za inovacije, na osnovu izazova sa kojima se suočavaju pravosudne institucije i njihovi korisnici. U paradigmi pravosuđa usredsređenog na ljude, ove inovacije će verovatno poboljšati pristupačnost politika i procedura, povećati priuštljivost i pristupačnost pravosudnih usluga ili poboljšati osećaj pravičnosti i poverenja tražilaca pravde u pravosudni sistem.

Demokratija Plus (D+) je nezavisna, neprofitna i nestranačka organizacija koju je osnovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni cilj D+ je da neguje demokratske vrednosti i prakse koje će dalje ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da doprinese uspostavljanju dobre prakse upravljanja, jačanju vladavine prava, pomaganju slobodnih i fer izbora i negovanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovao različite projekte koji imaju za cilj da približe donosiocima odluka građanima kroz istraživanje praktičnih politika, olakšavanje dijaloga i interakciju i edukaciju javnosti.

Metodologija

D+ je obavio Anketu za potrebe posmatranja iskustava korisnika suda u 18 sudskih ogranaka uključujući Istok, Lipljan, Dragaš, Glogovac, Mališevo, Vučitrn, Srbicu, Kačanik, Orahovac, Kamenicu, Dečane, Suvu Reku, Novo Brdo, Vitinu, Podujevo, Štrpce, Gračanicu i Klinu.

Za potrebe sprovođenja ankete, po jedan anketer posmatrao je sudske predmete u svakom od navedenih sudskih ogranaka, u periodu od 18. oktobra do 30. novembra 2022. godine. Posmatrani su sudski predmeti koji su vođeni u sudnici ili u sudskom kabinetu. Obuku anketera obavio je Centar za inovacije u pravosuđu, uz podršku Pravosudne aktivnosti USAID-a. Pored toga, svi anketeri su prošli obuku koju je održalo osoblje D + nekoliko dana pre početka rada na terenu, a isti im je obezbedio i elektronski tablet. Ova obuka im je pružila znanje, veštine i uputstva za sprovođenje ankete za potrebe posmatranja, dok je elektronski tablet omogućio nadzor prikupljanja podataka u realnom vremenu i proveru lokacije unosa.

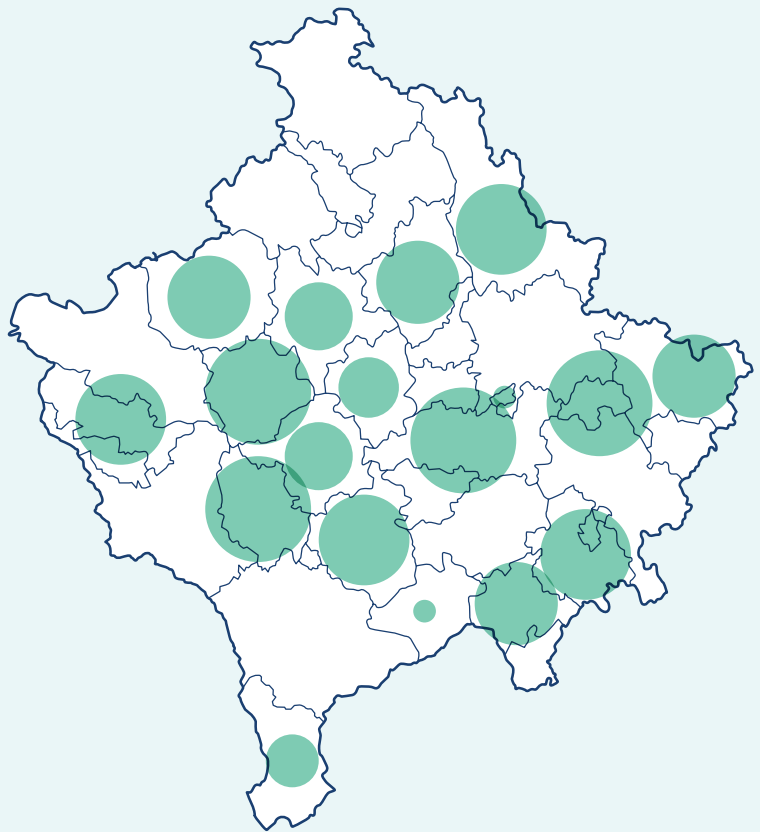
Posmatranje je u svim sudskim ogranacima obavljeno po stopi od 100% sudija koji rade u građanskim i krivičnim većima, uključujući ona u predmetima teških krivična dela, da bi se obuhvatilo 2-3 sata posmatranja po sudiji.

Posmatranje je isključivalo predmete lakših prekršaja i prestupa maloletnika, kao i sva druga ročišta zatvorena za javnost, u skladu sa aktuelnim pravnim okvirom.

Ukupno, kao što je prikazano u nastavku, anketeri D+ su proveli **533.38 sati u posmatranju sudskih predmeta u 18 sudskih ogranaka.**

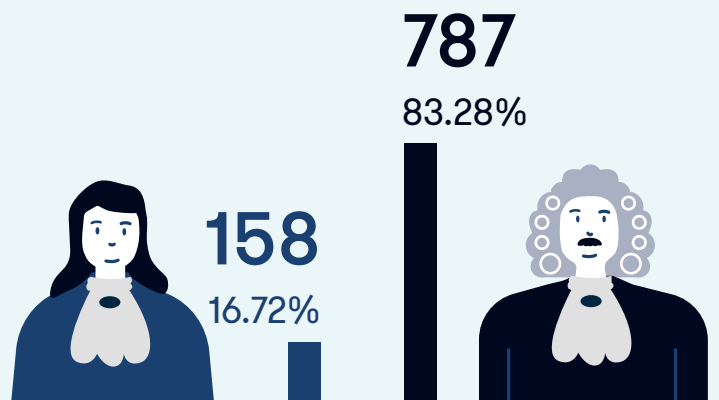
■ Broj sati posmatranja sudskih predmeta, po sudskom ogranaku

Region	Trajanje u satima
Dečani	35.22
Dragaš	19.80
Glogovac	23.72
Istok	30.00
Kačanik	32.38
Kamenica	39.32
Klina	38.83
Lipljan	42.77
Mališevo	26.35
Novo Brdo	42.03
Podujevo	31.40
Orahovac	44.78
Srbica	21.50
Suva Reka	31.47
Vitina	33.08
Vučitrn	27.65
Gračanica	7.88
Štrpce	5.40
Ukupno	533.58

Demografski podaci

Rodno razvrstani podaci o sudijama pokazuju da je u 83.28% posmatranih sudskih predmeta predsednik sudskog veća bio muškarac, a u 16.72% predmeta žena.

Podaci razvrstani po etničkoj pripadnosti sudije pokazuju etničku pripadnost predsednika sudskog veća.

Glavni nalazi

Glavni nalazi

Uopšteno gledano, nalazi sugerišu da sudski ogranci obavljaju mnogo bolji posao kada je reč o pozdravljanju ljudi koji uđu u sudnicu i imaju bolje prakse upravljanja vremenom, u odnosu na osnovne sudove. Međutim, i dalje ima prostora za poboljšanjima kada je reč o tome da se same sudije predstave, da se izvине zbog zakašnjenja i da se postaraju da su stranke razumele sudski bonton i pravila ponašanja na sudu. Sa pozitivne strane, sudije uopšteno pokazuju profesionalno držanje, uspostavljaju kontakt očima sa strankama i oslovljavaju stranke poimenično, i nastoje da se postaraju da stranke razumeju svoja zakonom propisana prava i šta je ono što treba da učine da ispune očekivanja suda.

- Rezultati posmatranja u sudskim ograncima pokazuju da je u 88.04% praćenih sudskih predmeta sudsko osoblje pozdravilo ljude koji su ušli u sudnicu. Ovaj rezultat je veći za 4.96 procentnih poena u sedam osnovnih sudova.¹ Ovi podaci ukazuju na to da osnovni sudovi istražuju načine da poboljšaju rezultate, sa aspekta pozdravljanja ljudi koji uđu u sudnicu.
- U 91.29% posmatranih sudskih predmeta, ime sudije nije bilo vidljivo istaknuto ispred njega/nje, što znači da ljudi koji prisustvuju ročištu možda i ne znaju ime sudije. Samo u 8.71% predmeta ime sudije je bilo vidljivo, prevashodno u kabinetu sudije, a ne u sudnici. Ovaj rezultat je niži nego u drugim osnovnim sudovima za 25.75 procentnih poena, gde je ime sudije bilo češće vidljivo u sudnici.
- Podaci pokazuju da je u 74.81% posmatranih sudskih predmeta ročište počelo na vreme, što je pozitivan pokazatelj blagovremenog i efikasnog sudskog postupka. Štaviše, ovaj procenat je veći za 9.27 procentnih poena u poređenju sa sudskim predmetima posmatranim u sedam osnovnih sudova. Ovo sugeriše da su sudski ogranci praktikovali bolje prakse upravljanja vremenom u odnosu na osnovne sudove. Međutim, još uvek ima prostora za poboljšanjem, imajući u vidu da više od jedne četvrtine posmatranih sudskih predmeta nije počelo na vreme.
- U 66.98% posmatranih sudskih predmeta sudija se predstavio, dok to nije učinio u 33.02% predmeta. Međutim, ovo nije predstavljalo izazov u osnovnim sudovima, imajući u vidu da su se sudije predstavile u 95.6% posmatranih sudskih predmeta. Ovo sugeriše da potencijalno i dalje ima prostora za poboljšanjem, kako bi se obezbedilo da se sudije predstave svojim imenom i prezimenom u većem procentu predmeta, imajući u vidu da može doprineti stvaranju profesionalnog okruženja punog poštovanja u sudnici.
- U 60.92% posmatranih sudskih predmeta, sudija se izvinio u slučaju kašnjenja na početku ročišta, dok se u skoro 40% predmeta, sudije nisu izvinile za kašnjenje niti su pokazale poštovanje prema strankama. Pored toga, podaci ukazuju da je procenat sudija koji su se izvinili za kašnjenje u sedam osnovnih sudova veći za 13.08 procentnih poena. Ovo sugeriše da i dalje ima prostora za poboljšanjima kada je reč o tome da sudije pokažu svoje poštovanje prema strankama i ukažu na bilo kakva zakašnjenja koja mogu nastupiti u sudskom postupku.
- U 92.17% posmatranih sudskih predmeta, sudija se pobrinuo da u toku postupka obavesti sve stranke o njihovim pravima i obavezama. Ovo je važan aspekt obezbeđivanja pravičnosti i pravde u pravnom procesu, imajući u vidu da pomaže da se osigura da sve stranke razumeju svoja zakonska prava i odgovornosti. Međutim, u samo malom

¹ Molimo vas pogledajte studiju Demokratije Plus: Ocena alatki za sprovođenje proceduralne pravde u sedam osnovnih sudova na Kosovu (2022). Dostupno na <https://dplus.org/publikimet/raport-vleresimi-mbi-aplikimin-e-drejtisesise-procedurale-ne-shtate-gjykatat-themelore-te-kosoves/13384/>

broju predmeta (7.83%), sudija nije dao ove važne informacije, što bi moglo da doprinese „nerazumevanju i uskraćivanju glasa strankama uključenim u jedan predmet.“

- U 74.39% posmatranih sudskih predmeta, sudija ili drugo sudsko osoblje jasno je objasnilo sudski bonton i pravila ponašanja na sudu na početku sudskog ročišta. Međutim, ovaj procenat je manji od procenta zabeleženog u osnovnim sudovima za 22.51 procentni poen. Ovo sugeriše da možda postoji potreba za daljim poboljšanjima u sudskim ograncima, kada je reč o tome da se obezbedi da stranke razumeju sudski postupak i pravila, što je od suštinskog značaja za proceduralnu pravdu.
- U 84.87% posmatranih sudskih predmeta, sudija je dao pregled ročišta, što je podrazumevalo informacije o aktuelnom ročištu i o celokupnom procesu presuđivanja u datom predmetu. Međutim, ovaj rezultat je manji za 10.13 procentnih poena u odnosu na osnovne sudove gde su sudije dale takav pregled u većem procentu predmeta. Ovaj nalaz ukazuje na to da su, po svemu sudeći, osnovni sudovi delotvorniji kada je reč o davanju jasnog objašnjenja strankama o ročištu i njihovoj ulozi u istom.
- U 96.93% posmatranih sudskih predmeta, sudije su ostvarile kontakt očima sa strankama tokom ročišta, što se može sagledati kao pozitivan aspekt proceduralne pravde. Uspostavljanje kontakta očima može predstavljati znak poštovanja prema strankama i može pomoći u stvaranju osećaja poverenja i pravičnosti u sudskom postupku.
- U 98.94% posmatranih sudskih predmeta, sudija je pokazao profesionalno držanje, govoreći jasno i staloženo. Ovo zapravo predstavlja naznaku da je velika većina sudija bila u stanju da pokaže profesionalno držanje tokom obavljanja svojih dužnosti. Pored toga, podaci sugerišu da je ovo dosledan nalaz u svim osnovnim sudovima, imajući u vidu

da su slični rezultati zabeleženi u sedam osnovnih sudova, sa 99.2% sudija koji su pokazali profesionalno držanje.

- U 92.17% posmatranih sudskih predmeta, sudija je oslovio stranke u predmetu njihovim imenom i prezimenom. Ovo zapravo predstavlja naznaku da većina sudija pokazuje poštovanje prema strankama, tako što ih oslovljava direktno poimenično, umesto da ih oslovljavaju uopšteno i bezlično.
- U 96.72% posmatranih sudskih predmeta, sudije su se pobrinule da su stranke u predmetu razumele svoja zakonska prava. Ovo zapravo ukazuje da je velika većina sudija u ovim predmetima preduzela neophodne korake da obezbedi da su stranke u potpunosti obaveste i razumeju svoja zakonska prava, u vezi sa konkretnim predmetom. Podaci takođe sugerišu da je ovo dosledan nalaz koji se pojavljuje kako u osnovnim sudovima tako i u sudskim ograncima, sa ukupnim rezultatom preko 96%. Štaviše, podaci pokazuju da je rezultat još veći u osnovnim sudovima, sa povećanjem od 2.08 procentnih poena, što ukazuje da sudije u osnovnim sudovima mogu biti posebno vešte da osiguraju da se stranke razumele svoja prava. Generalno, ovo pozitivno ponašanje je pozitivan pokazatelj posvećenosti pravosudnog sistema da obezbedi da sve stranke imaju pristup pravdi i razumeju svoja prava.
- U 91.64% posmatranih sudskih predmeta, sudija je jasno opisao strankama šta moraju učiniti da ispune očekivanja suda, privremene naredbe i/ili presude. Ovo zapravo ukazuje na to da je većina sudija u ovim predmetima uložila jasan napor da predoči strankama šta se od njih očekuje, kako bi ispoštovali odluke suda. Pored toga, podaci pokazuju da su u osnovnim sudovima sudije postigle ovaj standard u 99% posmatranih sudskih predmeta, što predstavlja značajno povećanje od 7.36% u poređenju sa ukupnim podacima. Ovo sugeriše da su sudije u osnovnom sudu posebno

vešte u objašnjavanju strankama šta treba da učine da bi ispoštovale odluku suda i možda imaju veliko razumevanje uključenih stranaka.

- U 92.7% posmatranih sudskih predmeta, stranka je bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja ili daju komentare tokom sudskog postupka. Ovo ukazuje na to da je strankama omogućeno da učestvuju u postupku, što je važno za očekivati da se obezbedi pravičan i transparentan sudski proces. Podaci takođe pokazuju da je u osnovnim sudovima stranka bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja ili daju komentare u 97.3% predmeta, što predstavlja porast od 4.6 procentnih poena u odnosu na ukupne podatke. Međutim, ovo nije i u osnovnim sudovima i u sudskim ograncima, ovo se ne vidi kao veliki izazov.
- U 82.22% posmatranih sudskih predmeta, sudija je zatražio od stranaka da ponovo navedu da li shvataju svoju ulogu, potrebne radnje / naredne korake, uključujući naknade koje moraju platiti, podneta dokumenta itd. Ovaj rezultat ukazuje da značajan deo sudija možda ,ne daje u potpunosti prioritet važnosti obezbeđivanja da stranke u potpunosti razumeju postupak i svoju ulogu u njemu.
- U 97.57% posmatranih sudskih predmeta, sudija je pravne izraze ili skraćenice objasnio jezikom običnog građanina kako bi se pobrinuo da stranke razumeju šta je rečeno na sudskom ročištu. Slični pozitivni rezultati su zabeleženi duž osnovnih sudova, konkretno u 99% propraćenih sudskih ročišta, gde je sudija koristio jednostavan način izražavanja. Ovo je važno, s obzirom na to da pravni postupci često mogu uključivati složenu terminologiju koju lica koja nisu pravnici teško mogu razumeti, te je od presudne važnosti da stranke u potpunosti razumeju postupak, kako bi u njemu mogle delotvorno učestvovati.
- U 79.26% propraćenih sudskih predmeta, stranke su konsultovane prilikom zakazivanja datuma održavanja narednog sudskog ročišta, dok su u osnovnim sudovima one konsultovane u 76% predmeta. Međutim, ovo se sagledava kao izazov kako u osnovnim sudovima, tako i u sudskim ograncima.

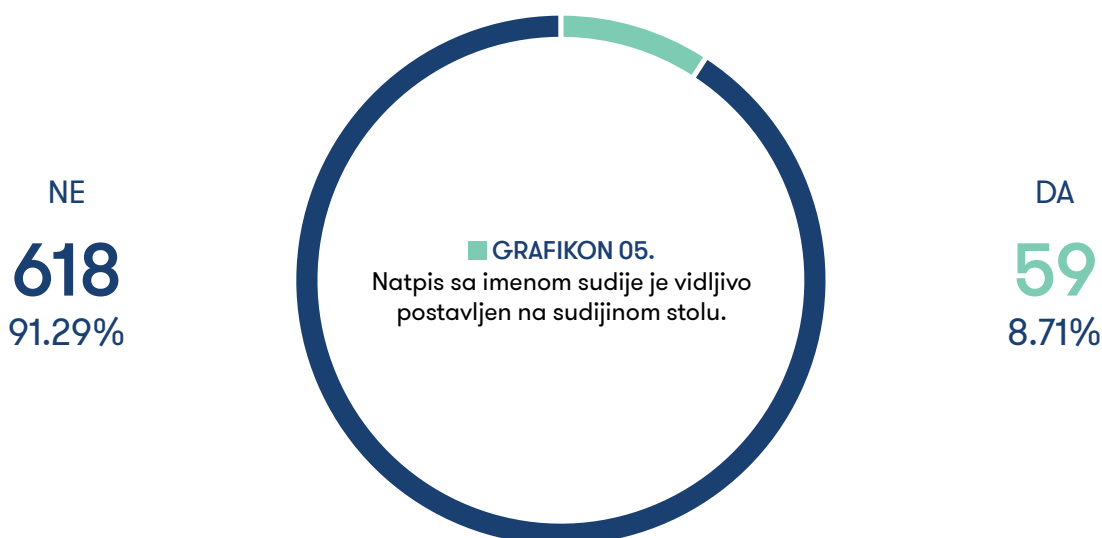
Rezultati Ankete za potrebe posmatranja iskustava korisnika suda

U ovom delu, rezultat za svako pitanje postavljeno u sklopu Ankete posmatranja je protumačen u istom redosledu u kome se ono prvobitno navodi u anketi (Prilog I).

Prvo pitanje za potrebe Ankete posmatranja se odnosi na to da li je sudsko osoblje pozdravilo ljude koji su ušli u sudnicu. U 88.04% predmeta je primećeno da je sudsko osoblje pozdravilo ljude koji su ulazili u sudnicu, dok u 11.96% predmeta to nije bio slučaj.

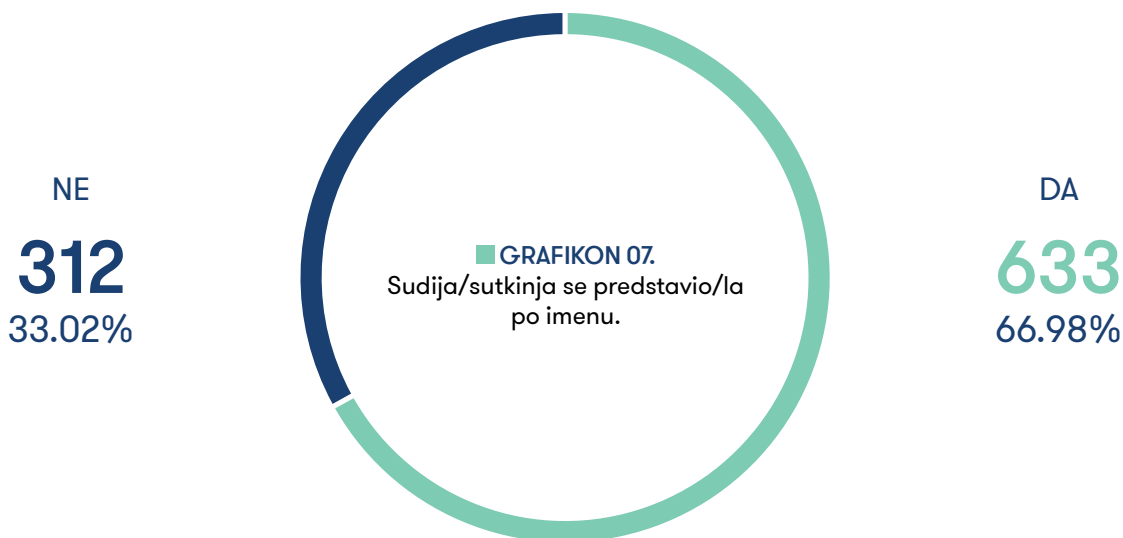
Još jedan aspekt koji je posebno praćen bila je vidljivost natpisa sa imenom sudije. Rezultati posmatranja pokazuju da u 91.29% predmeta, natpis sa imenom sudije nije bio vidljivo postavljen na stolu, dok je samo u nekoliko predmeta (8.71%) natpis sa imenom sudije bio vidljivo postavljen na stolu.

Štaviše, sudska ročišta su posmatrana u nameri da se zabeleži da li su počinjala na vreme. Tabela ilustruje da su u 74.81% predmeta ročišta počela na vreme, dok u 25.19% predmeta nisu.

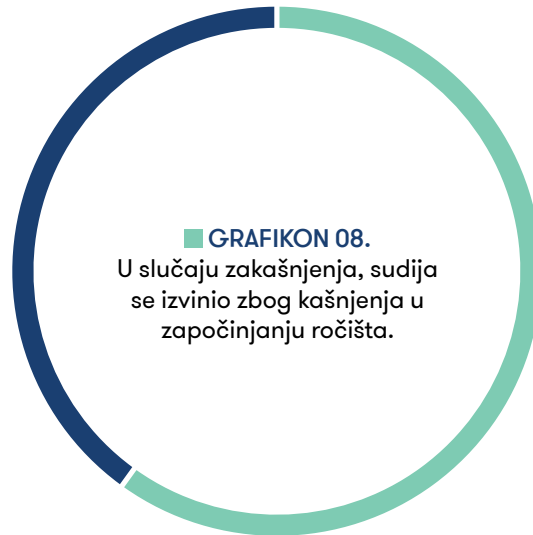

Podaci proizašli iz posmatranja pokazuju da se u 66.98% predmeta sudija/sutkinja predstavio svojim imenom i prezimenom, dok to nije bio slučaj u 33.02% predmeta.

Kao što to pokazuje tabela koja sledi u nastavku, u 60.92% posmatranih sudskih predmeta, sudije su se izvinile za svako zakašnjenje na početku ročišta, pokazujući time poštovanje prema strankama. S druge strane, u 39.08% ročišta, sudije se nisu izvinile zbog kašnjenja.

NE
93
39.08%

DA
145
60.92%

Podaci koji su proizašli iz posmatranja pokazuju da su u velikoj većini predmeta (92.17%) sudije upoznale stranke o njihovim pravima i obavezama tokom postupka. S druge strane, u malom broju sudskih predmeta (7.83%) stranke nisu bile obaveštene.

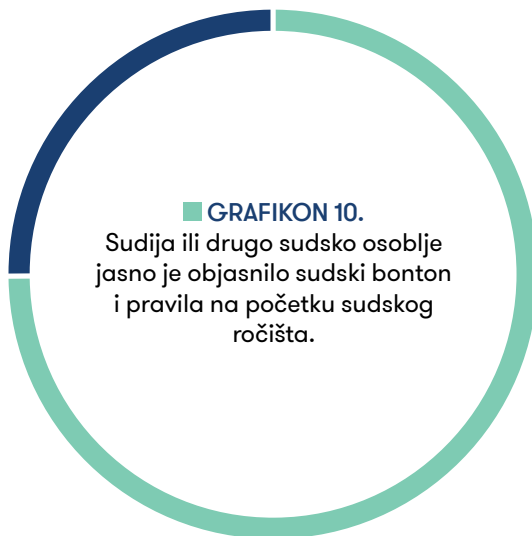
NE
74
7.83%

DA
871
92.17%

Kao što je prikazano u Tabeli 9, u 74.39% praćenih sudskih ročišta, sudija ili drugo sudsko osoblje jasno je objasnio sudski bonton i pravila na početku sudskog ročišta. Nasuprot tome, u 25.61% praćenih sudskih predmeta, sudija ili drugo sudsko osoblje nije dalo takvo objašnjenje.

NE
242
25.61%

DA
703
74.39%

Još jedan aspekt koji je posmatran prilikom održavanja svih sudskih ročišta podrazumevao je to da li je sudija dao pregled procesa koji će se odvijati tokom ročišta, kako konkretno u vezi sa aktuelnim ročištem, tako i u sklopu celokupnog odlučivanja o predmetu. Podaci u tabeli koja sledi u nastavku pokazuju da su u 84.87% predmeta sudije dale pregled procesa, kako onog koji će se odvijati tokom aktuelnog ročišta, tako i u vezi sa celokupnim odlučivanjem o predmetu, dok to nije bio slučaj u 15.13% predmeta.

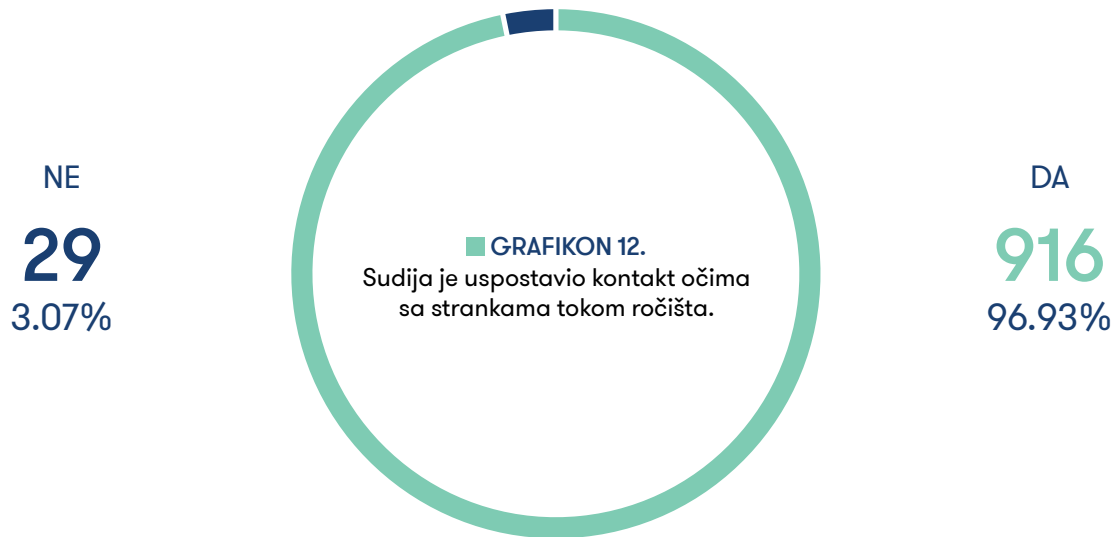
NE
143
15.13%

DA
802
84.87%

Tokom ročišta je takođe praćeno da li su sudije ostvarile kontakt očima sa strankama. Kao što je prikazano u nastavku, u 96.93% predmeta jesu, dok u 3.07% nisu.

Sudije su takođe posmatrane da li govore jasno i staloženo. Podaci proizašli iz posmatranja pokazuju da ovo nije problematično, imajući u vidu da je u 98.84% praćenih sudskih predmeta sudija pokazao profesionalno držanje, govoreći jasno i smireno.

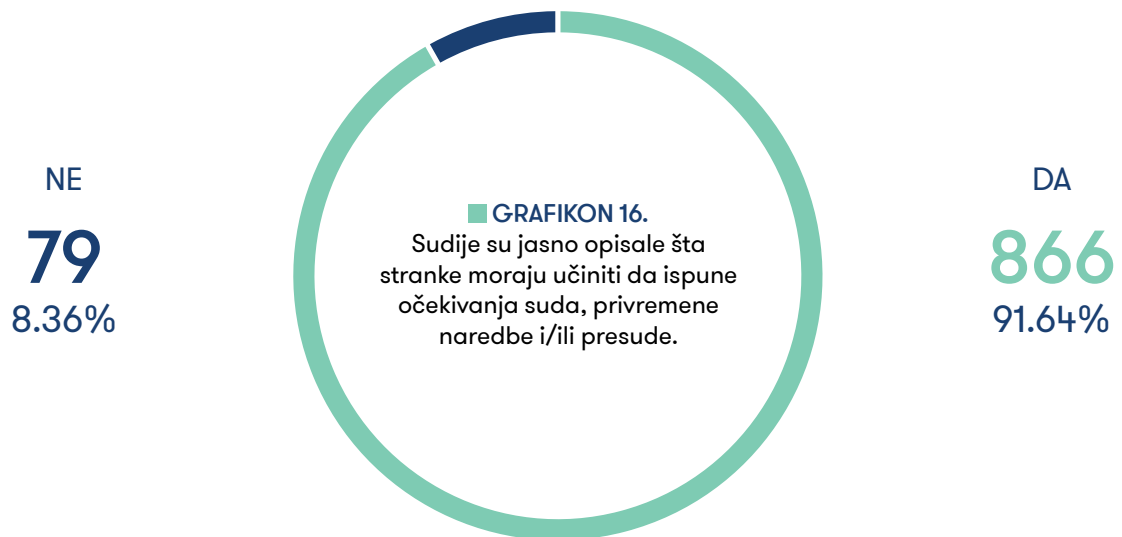
Tabela koja sledi u nastavku pokazuje broj/procent predmeta u kojima je sudija je oslovljavao stranke po imenu. U 92.17% predmeta, sudija je oslovljavao stranke poimenično, tim putem im iskazujući poštovanje, dok to nije bio slučaj u 7.83% predmeta.

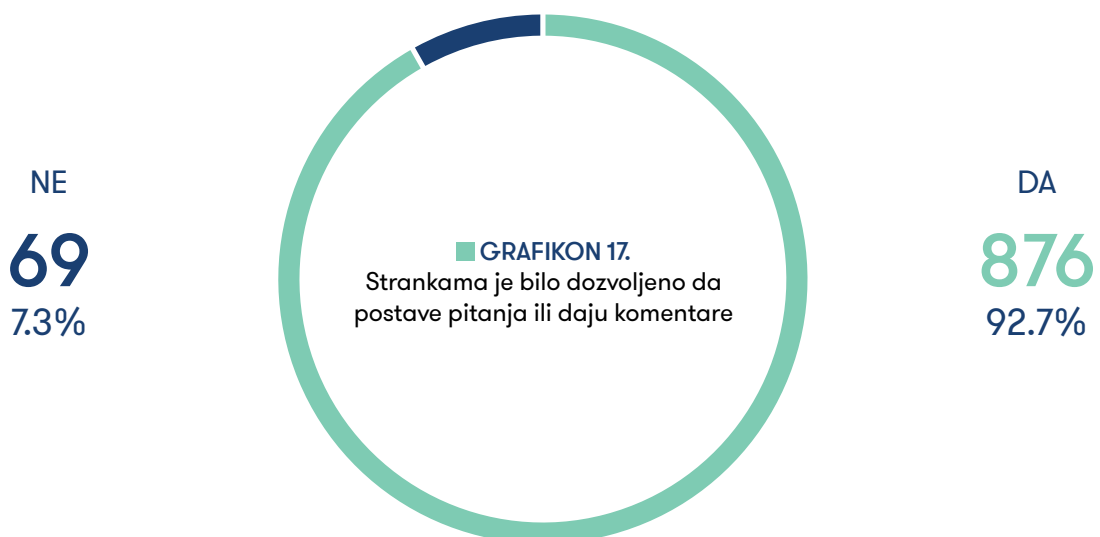
Još jedan posmatran aspekt bio je da li se sudija pobrinuo da su stranke razumele svoja prava. U 96.72% predmeta, sudija se pobrinuo da su stranke razumele svoja prava, pokazujući razumevanje prema strankama, dok to nije bio slučaj u samo 3.18% predmeta.

Štaviše, u 91.64% posmatranih sudskih predmeta, sudije su jasno opisale šta stranke moraju učiniti da ispune očekivanja suda, privremene naredbe i/ili presude dok to nije bio slučaj u 8.63% predmeta.

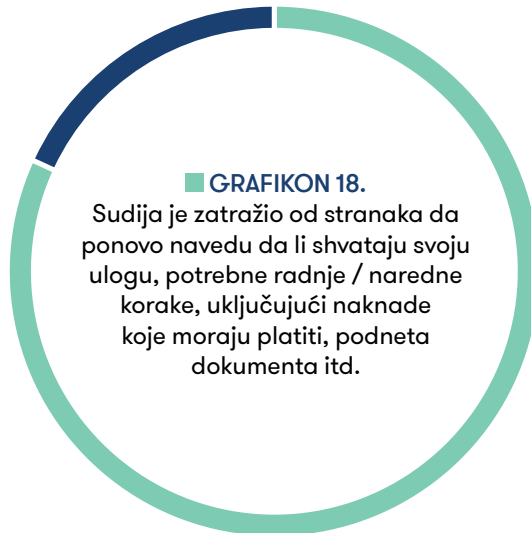

Pored toga, kao što je prikazano u nastavku, strankama je bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja ili daju komentar u većini posmatranih predmeta, tačnije u 92.7% predmeta. Nasuprot tome, u 7.3% predmeta strankama nije bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja ili daju komentare.

U 82.22% predmeta je sudija zatražio od stranaka da ponovo navedu da li shvataju svoju ulogu, potrebne radnje / naredne korake, uključujući naknade koje moraju platiti, podneta dokumenta itd. dok to nije bio slučaj u 17.78% predmeta.

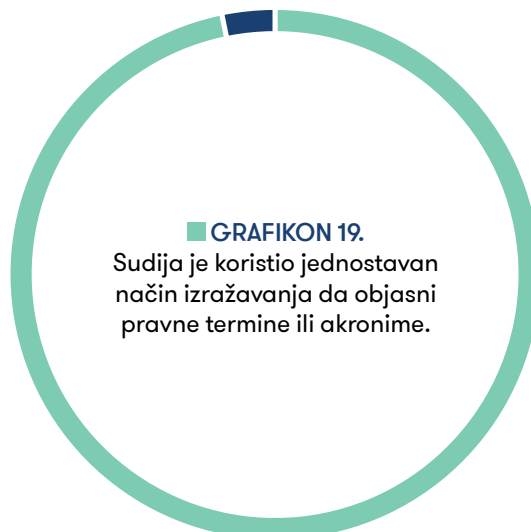
NE
168
17.78%

DA
777
82.22%

Tabela koja sledi u nastavku pokazuje da je u 97.57% predmeta sudija pravne izraze ili skraćenice objasnio jezikom običnog građanina, dok u veoma malom procentu predmeta – 2.43% – sudija nije koristio ovakav jednostavan način izražavanja da objasni pravne termine ili akronime.

NE
23
2.43%

DA
922
97.57%

U većini posmatranih sudskih predmeta, 79.26%, stranke su konsultovane prilikom zakazivanja narednog ročišta, dok prema zapažanjima D+, to nije bio slučaj u 20.74% predmeta.

I poslednji propraćeni aspekt bio je da li je sud bio svestan potrebe za prevodom pre održavanja ročišta i da li ga je obezbedio blagovremeno. Podaci proizašli iz posmatranja pokazuju da je u 153 predmeta prevod obezbeđen blagovremeno, dok u 15 sudskih predmeta nije. Sve u svemu, u 82.22% sudskih predmeta prevod nije bio potreban.

Preporuke na nivou praktične politike

Gledano u celosti, podaci proizašli iz posmatranja pokazuju pozitivne rezultate u svim alatkama za sprovođenje proceduralne pravde u svim sudskim ograncima na Kosovu. Međutim, čini se da su rezultati sudskih ogranka slabiji u poređenju sa rezultatima osnovnih sudova sa stanovišta vremena početka ročišta, predstavljanja sudija poimenično, izvinjenja u slučaju kašnjenja, objašnjenja sudskog bontona i pravila ponašanja na sudu na početku ročišta, davanja pregleda ročišta, kako u vezi sa aktuelnim ročištem tako i u vezi sa celokupnim procesom odlučivanjem u datom predmetu, između ostalog. Faktor koji objašnjava bolje rezultate u osnovnim sudovima mogao bi da bude broj i vrsta obuka kojima su sudije osnovnih sudova imale pristup, u poređenju sa sudijama u svim sudskim ograncima.

Na osnovu nalaza ankete za potrebe posmatranja i sa ciljem boljeg sprovođenja proceduralne pravde u sudskim ograncima na Kosovu, D+ je sastavio listu preporuka koja sledi u nastavku, zasnovanih na praktičnoj politici:

- **STANDARDIZACIJA SUDSKIH POSTUPAKA:** Trebalo bi da postoji standardizovan skup postupaka koje svi sudovi moraju da primene da bi se osiguralo dosledno postupanje sa svim strankama. Ovo bi moglo podrazumevati zahtevanje od sudija da se predstave, da postavе natpise sa svojim imenima ispred sebe i da daju pregled samog ročišta. Takođe bi moglo podrazumevati smernice za izvinjavanje zbog kašnjenja i konsultovanje stranaka prilikom zakazivanja datuma održavanja narednog suđenja.
- **OBUKA ZA SUDIJE:** Postoji potreba za sveobuhvatnim programima obuke sudija, posebno na polju proceduralne pravde i delotvorne komunikacije. Obuka bi trebalo da se usredsredi na važnost pozdravljanja stranaka, predstavljanja, izvinjenja zbog kašnjenja, objašnjavanja sudskog bontona i pravila ponašanja na sudu, i oslovljavanja stranaka poimenično. Pored toga, obuka bi trebalo da naglasi potrebu da se koristi jednostavan način izražavanja i da se stranke konsultuju prilikom zakazivanja datuma održavanja narednog suđenja.
- **OBUKA SUDSKOG OSOBLJA:** Obezbediti dodatnu obuku sudskom osoblju, kako bi unapredili svoje veštine komunikacije i odnosa sa korisnicima suda, posebno se usredsređujući na pozdravljanje ljudi koji ulaze u sudnicu i objašnjavanje sudskog bontona i pravila ponašanja.
- **KORIŠĆENJE TEHNOLOGIJE:** Korišćenje tehnologije, kao što su elektronski sistemi zakazivanja i onlajn resursi za stranke, moglo bi pomoći da se pojednostave sudski postupci i smanje kašnjenja. Pored toga, tehnologija bi se mogla koristiti za poboljšanje komunikacije sa strankama, korišćenjem na primer automatizovanih poruka za podsećanje stranaka na predstojeće datume održavanja suđenja ili za pružanje ažuriranih informacija o statusu njihovog predmeta.
- **REDOVNO PRAĆENJE I PROCENA SUDSKIH POSTUPAKA:** Trebalo bi da se sprovedu kako bi se osiguralo da sudije poštuju standardizovane postupke i da se sa strankama postupa pravično i dosledno. Ovo bi moglo podrazumevati korišćenje anketa sa korisnicima suda i anketa za potrebe posmatranja iskustava korisnika suda, u nameri da se prikupe povratne informacije o njihovim iskustvima na sudu.
- **PROMOVISANJE PROCEDURALNE PRAVDE:** Trebalo bi staviti veći naglasak na promovisanje proceduralne pravde u sudskom sistemu. Ovo bi moglo uključiti kampanje javne edukacije, za podizanje svesti o principima proceduralne pravde i važnosti pravičnog i doslednog postupanja u sudskom sistemu. Pored toga, sudije bi trebalo podstaći da daju prioritet proceduralnoj pravdi u svojim interakcijama sa strankama i da ukažu na važnost proceduralne pravde po same sudove.

PRILOG I

Pitanja za posmatranje

-
- D N   **1.** Sudsko osoblje je pozdravilo ljude koji su ušli u sudnicu.
-
- D N   **2.** Natpis sa imenom sudije je vidljivo postavljen na sudijinom stolu.
-
- D N   **3.** Ročište(a) je/su počelo/a na vreme.
-
- D N   **4.** Sudija/sutkinja se predstavio/la po imenu.
-
- D N   **5.** U slučaju zakašnjenja, sudija se izvinio zbog kašnjenja u započinjanju ročišta.
-
- D N   **6.** Sudija ili drugo sudsko osoblje jasno je objasnio sudski bonton i pravila na početku sudskog ročišta.
-
- D N   **7.** Sudija je dao pregled procesa koji će se odvijati tokom ročišta, kako konkretno u vezi sa aktuelnom raspravom tako i u sklopu celokupnog odlučivanja o predmetu.
-
- D N   **8.** Sudija je uspostavio kontakt očima sa strankama tokom ročišta.
-
- D N   **9.** Sudija je pokazao profesionalno držanje, govoreći jasno i smireno.
-
- D N   **10.** Sudija je oslovljavao stranke po imenu.
-
- D N   **11.** Sudija se pobrinuo da su stranke razumele svoja prava.
Ako ne, objasnite zašto:
-
- D N   **12.** Sve govornike - sudije, advokate i stranke bilo je lako čuti.
-
- D N   **13.** Sudija je jasno opisao šta stranke moraju učiniti da ispune očekivanja suda, privremene naredbe i/ili presude.
-
- D N   **14.** Strankama je bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja ili daju komentare.
-
- D N   **15.** Sudija je zatražio od stranaka da ponovo navedu da li shvataju svoju ulogu, potrebne radnje / naredne korake, uključujući naknade koje moraju platiti, podneta dokumenta itd.
-
- D N   **16.** Sudija je koristio jednostavan način izražavanja da objasni pravne termine ili akronime.
-
- D N   **17.** Stranke su konsultovane u vezi sa datumom zakazivanja narednog sudskog ročišta.
-
- D N   **18.** Sud je bio svestan potrebe za prevodom pre održavanja ročišta i obezbedio ga je blagovremeno. (zaokružite ovde u slučaju da nije bilo potrebe za prevodom)
-

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA